

УДК 615.454.2:543:866:614.35

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИМІКРОБНОЇ АКТИВНОСТІ МАЗІ НА ОСНОВІ ОФЛОКСАЦИНУ ТА НІМЕСУЛІДУ

Шматенко В.В.

Українська військово-медична академія

Резюме. Проведені мікробіологічні дослідження методом дифузії в агар щодо визначення антимікробної активності опрацьованого лікарського засобу (мазь) з метою встановлення оптимальної концентрації антибактеріальної діючої речовини.

Ключові слова: мікроорганізми, тест-культури, поживне середовище, лікарський засіб, офлоксацин, німесулід, мазь, антимікробна активність.

Вступ. Мікробіологічні дослідження відіграють важливу роль для вивчення етіології різноманітних патологічних захворювань, що супроводжуються рановим процесом, їх профілактики та лікування. Патогенні мікроорганізми, що домінують в ексудаті рани, є першопричиною запальних процесів в тканинах [4]. Вплив на патогенетичні ланцюги запалення в тканинах передбачає використання антибактеріальних та протизапальних засобів в комплексному лікуванні різних патологій. Корекція дисбіотичного зсуву направлена на ліквідацію надлишкового бактеріального обсіменіння ураженої ділянки шляхом застосування поєднання препаратів таких груп в одній лікарській формі. Тому предметом наших досліджень є встановлення концентрацій обраного нами лікарського засобу мікробіологічним методом [4].

Мікробіологічні дослідження були проведені на кафедрі мікробіології Харківської медичної академії післядипломної освіти під керівництвом проф. С.В. Бірюкової та доц. О.Б. Колокової згідно вимогам ДФУ та методичним рекомендаціям [1, 2].

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами досліджень є мазь, що містить німесулід та офлоксацин. У всіх зразках концентрація німесулідів складає 1,0 % (згідно аналізу літератури). Нами проведені мікробіологічні дослідження щодо визначення оптимальної концентрації офлоксацину. При цьому кількість офлоксацину варіювала від 0,025 % до 0,1 %. Крок збільшення концентрації склав 2 рази (табл. 1).

Таблиця 1

Концентрація діючих речовин в досліджуваних зразках

№ зразка	Основа	Лікарський засіб	Концентрація, %	
			Німесулід	Офлокаїн
1	Суспензійно-емульсійна основа м/в	мазь	1,0	0,025
2			1,0	0,05
3			1,0	0,1

Як препарат порівняння використовували препарат Офлоксин (виробництво „Дарниця”) з концентрацією офлоксацину 0,1 %.

Визначення антимікробної активності зразків проводили мікробіологічним методом дифузії в агарі на твердому поживному середовищі, який ґрунтується на здатності антибактеріальної речовини пригнічувати ріст мікроорганізмів [1, 2, 5]. Зони пригнічення росту тест-штамів мікроорганізмів випробовуваним зразком порівнювали з діаметрами зон пригнічення росту, які утворюються при використанні референтного препарату (Офлокаїн).

При проведенні досліджень використані еталонні тест-штами з американської типової колекції культур мікроорганізмів (США) (ATCC): *Escherichia coli* і *ATCC 10536 Klebsiella pneumoniae ATCC 10031* та штами тих самих мікроорганізмів, що були виділені у хворих із патологічними вогнищами запалення (табл. 2).

Таблиця 2

Результати перевірки властивостей використаних тест-штамів

№ з/п	Назва Колекція	Властивості			
		морфологічні	культуральні	тинкторіальні	біохімічні
1	<i>Escherichia coli</i> ATCC 10536	+	+	+	+
2	<i>Klebsiella pneumoniae</i> ATCC 10031	+	+	+	+

Примітка. «+» - відповідає.

Бактерії мікроорганізмів *Escherichia coli* ATCC 10536 та *Klebsiella pneumoniae* ATCC 10031 вирощували при температурі 35 °С протягом 18-20 год на м'ясо-пептонному агарі. Поживні середовища перевіряли на стерильність та на ростові властивості згідно вимогам ДФУ.

Готували суспензії мікроорганізмів і визначали їх оптичну густина при 550 нм за допомогою денситометру „Densimat” в одиницях Мак Фарланда для визначення концентрації бактеріальної суспензії в КУО/мл. Відбирали гладкі, або рівномірно пігментовані колонії, характерним ростом і тинкторіальними властивостями при окрасці за Граммом, пересіювали їх на щільне живильне середовище того ж складу та інкубували в залежності від виду мікроорганізмів: протягом 18-24 год або 24-48 год відповідно для аеробних та анаеробних бактерій.

Кількість мікроорганізмів в суспензіях паралельно підтверджували методом прямого посіву на чашках Петрі зі стерильним густим поживним середовищем соєво-казеїновий агар, перераховуючи на КУО/мл.

На наступному етапі визначення антимікробної активності досліджуваного зразка мазі відповідне розплавлене агаризоване поживне середовище, охоложене до (40-45) °С, інокулювали тест-штамом мікроорганізму в оптимальній концентрації КУО/мл і вносили по 20 мл в чашки Петрі, розміщені на поверхні обертового столика з метою одержання рівномірного шару, і залишали на горизонтальній рівній поверхні до застигання агару.

Кількість суспензії вегетативних клітин визначали експериментально на основі таких критеріїв:

- оптимальний ріст тест-мікроорганізмів;
- наявність зон пригнічення росту тест-штамів.

В застиглому поживному середовищі за допомогою стерильного металевого пробійника з внутрішнім діаметром 6 мм та зовнішнім діаметром 8 мм робили лунки в двошаровій товщі агаризованого поживного середовища. Після цього в лунки вносили по 50 мкл зразку опрацьованого лікарського засобу та препарат порівняння Офлокаїн. Для зменшення впливу відмінностей в проміжках часу між внесенням зразків, які використовували в досліді, після їх внесення в лунки чашки Петрі витримували при кімнатній температурі протягом 1 год, після чого інкубували при $(36 \pm 1) ^\circ\text{C}$ протягом (18–24) год. Діаметри зон затримки росту тест-культур вимірювали штангенциркулем з точністю до 1 мм. Випробування проводили в п'яти повторях.

При проведенні мікробіологічних досліджень важливим моментом є товщина агарового шару в чашці Петрі. Дотримання цих вимог необхідне в зв'язку з тим, що розмір та форма зони пригнічення росту тест-культур залежать від глибини та рівномірності агарового шару. Встановлено, що оптимальна товщина агарового шару повинна дорівнювати $4,0 \pm 0,5$ мм, що досягається при внесенні в чашку Петрі діаметром 90 мм 20 мл агару, діаметром 100 мм – 25 мл агару та діаметром 150 мм – 60 мл агару.

Мікробіологічні дослідження включали наступні етапи: підготовлену суспензію (1 мл) з невідомою бактеріальною концентрацією вносили в підготовлену ампулу АРІ (з 5 мл 0,85 % розчином NaCl) та перемішували, потім поміщали ампулу в зчитуючий блок і реєстрували цифрове значення Мак Фарланда. Якщо дане значення було менше 0,5, виймали ампулу з приладу та додавали необхідну кількість бактеріальної суспензії. Якщо кількість інокулята перевищувала найбільше значення 7, то розбавляли суспензію і повторювали ще раз, використовуючи іншу ампулу. При чому ампула повинна бути чистою зовні та протерта перед використанням (табл. 3).

Таблиця 3

Відповідність одиниць Мак Фарланда оптичній густині

Стандарт Мак Фарланда	Бактеріальна концентрація $\times 10^8$ мл	Теоретична оптична густина при 550 нм
0,5	1,5	0,125
1	3	0,25
2	6	0,50
3	9	0,75
4	12	1,00
5	15	1,25
6	18	1,50
7	21	1,75

Обов'язково проводилося тестування приладу: брали ампули McFarland Standart 6 шт по 5 мл (0,5, 1, 2, 3, 4, 5) та по черзі поміщали їх в денсимат. Тестування проводили кожен раз після чистки приладу.

Отримані результати порівнювали з даними, наведеними в табл. 3 та склали пропорцію відповідно до одержаних результатів.

Результати показують, яку кількість концентрованого інокуляту потрібно взяти для внесення в поживне середовище, щоб досягти потрібної концентрації мікроорганізмів в 1 мл поживного середовища.

Результати дослідження та їх обговорення. При вимірюванні (з точністю до 1мм) зон затримки росту тест-культур орієнтувалися на зону повного пригнічення видимого росту тест-мікроорганізмів (табл 4).

Таблиця 4

Антимікробна активність опрацьованого ЛЗ в порівнянні з референтним препаратом по відношенню до тест-штамів мікроорганізмів

№ з/п зразку	Діаметр зони пригнічення росту тест-штаму (мм)		Середнє статистичне значення		Статистична значущість різниці в активності випробовуваного зразка у порівнянні з референтним зразком
	10 ⁷ КУО/мл в верхньому шарі поживного середовища		E.coli	K.pneumoniae	
1	E. coli	K. pneumoniae	23,91 ± 0,1	25,64 ± 0,1	незначуща
	24,37	25,22			
	24,05	25,14			
	23,67	26,11			
	24,32	26,18			
2	23,19	25,53	25,50 ± 0,2	26,39 ± 0,2	незначуща
	25,24	26,22			
	25,67	26,16			
	25,50	26,41			
	25,24	26,43			
3	25,86	26,36	25,44 ± 0,1	26,19 ± 0,1	незначуща
	25,64	26,16			
	25,36	26,14			
	25,15	26,18			
	25,14	26,31			
Офлокаї	25,91	26,17	25,08 ± 0,1	26,21 ± 0,1	незначуща
	25,13	26,55			
	25,11	26,18			
	25,05	26,11			
	25,04	26,15			
	25,11	26,07			

Примітка: кількість вимірів n = 5, P = 95 %.

Визначення активності опрацьованого лікарського засобу порівняно з активністю референтного зразка проводили відповідно „заданого рівня ймовірності” за ДФУ, рівного 95 % (P) [3].

Аналіз отриманих даних показав, що при збільшенні концентрації офлоксацину від 0,025 до 0,1 % призводить до поступового, але незначного збільшення зон пригнічення росту тест-культур. Так, при концентрації офлоксацину 0,025 % діаметр зон пригнічення складає 23,91 мм для E. coli та 25,64 мм для K. pneumoniae відповідно. Збільшення концентрації офлоксацину в 2 рази (від 0,025 до 0,05 %) призводить до збільшення зон пригнічення росту для мазі в 0,95 рази для E. coli та в 0,97 рази для K. pneumoniae. При цьому зони

пригнічення змінюється від 25,24 до 25,86 мм для *E. coli* та від 26,22 до 26,36 мм для *K. pneumoniae*. Подальше збільшення концентрації офлоксацину від 0,05 до 0,1% не призводить до значного збільшення антимікробної активності лікарського засобу. При цьому діаметри зон затримки росту складають 25,44 мм для *E. coli* та 26,19 мм для *K. pneumoniae* відповідно. Отже, нами обрана концентрація офлоксацину у кількості 0,05 % у складі мазі.

Необхідно відмітити, що зразок 2 виявляє значно більшу антимікробну активність ніж референтний препарат. Так, зона пригнічення росту тест-культур складає 25,08 для *E. coli* та 26,21 для *K. pneumoniae*. Аналізуючи даний результат, можна зробити висновок, що поєднання в одній лікарській формі субстанцій антибактеріальної та протизапальної дії призводить до синергетичної антимікробної дії лікарського засобу. Отже, зразок 2 з концентрацією офлоксацину 0,05 % виявляють більш виражену антимікробну активність ніж референтний препарат.

Для більш точного встановлення оптимальної концентрації офлоксацину нами проведені подальші дослідження щодо деталізації концентрації. Нами обраний зразок лікарського засобу 2 із вмістом офлоксацину від 0,03 до 0,1 % з кроком збільшення офлоксацину 0,01 % (табл. 5).

Аналіз одержаних результатів, які наведено в табл. 5., свідчить, що зони пригнічення росту тест-культур в межах обраних концентрацій збільшуються від 23,12 до 25,38 для *E. coli* та від 26,26 до 26,55 для *K. pneumoniae*.

Таблиця 5

Антимікробна активність опрацьованого ЛЗ по відношенню до тест-штамів мікроорганізмів

Лікарський засіб	Концентрація офлоксацину, %	Діаметр зони пригнічення росту тест-штаму (мм)	
		<i>E. coli</i>	<i>K. pneumoniae</i>
<i>10⁷ КУО/мл в верхньому шарі поживного середовища</i>			
мазь	0,03	23,12 ± 0,1	26,26 ± 0,1
	0,04	24,37 ± 0,2	26,39 ± 0,1
	0,05	25,38 ± 0,3	26,55 ± 0,2
	0,06	25,18 ± 0,2	26,51 ± 0,2
	0,07	25,18 ± 0,3	25,15 ± 0,1
	0,08	24,19 ± 0,2	25,07 ± 0,3
	0,09	24,25 ± 0,2	24,89 ± 0,1
	0,1	24,21 ± 0,1	24,59 ± 0,1

Примітка: кількість вимірів n = 5, P = 95 %.

При подальшому збільшенні концентрації офлоксацину відбувається поступове зменшення зон пригнічення росту тест-культур, а саме до 24,21 для *E. coli* та до 24,59 для *K. pneumoniae*. Тому, дані результати є підтвердженням попередніх досліджень для опрацьованого лікарського засобу, що встановили концентрацію офлоксацину 0,05 %.

Висновки:

1. Одержані результати свідчать про високу антимікробну активність опрацьованого лікарського засобу у порівнянні з референтним препаратом

Офлокаїн по відношенню до *Escherichia coli* ATCC 10536 та *Klebsiella pneumoniae* ATCC 10031.

2. В ході проведених мікробіологічних досліджень щодо встановлення ефективної терапевтичної концентрації копозиції офлоксацин – німесулід у складі опрацьованого лікарського засобу комплексної ранозагоювальної дії показали, що композиція з концентрацією офлоксацину та німесуліду 0,05 % та 1,0 % відповідно має оптимальну антимікробну активність.

Література:

1. Вивчення специфічної активності протимікробних лікарських засобів (Методичні рекомендації). – Київ, – 2004. – 39 с.

2. Определение чувствительности микроорганизмов к антибактериальным препаратам (Методические указания МУК 4.2.1890-04). – С. 314-316.

3. Клиника микробиологической антимикробной химиотерапии. - 2004, том 6, №4.

3. Державна фармакопея України – Х.:PIPEГ, – 2001. – 556 с.

4. Komman K.S. di Giovine F.S. Genetik variations in cytokine expression:a risk factor for severity of adult // Ann. Periodontol. – 1998. – P. 327-338.

5. European Pharmacopoeia. – 4-th ed. – Strasbourg: Council of Europe, – 2003. – 2416 p.

ИССЛЕДОВАНИЯ АНТИМИКРОБНОЙ АКТИВНОСТИ МАЗИ НА ОСНОВЕ ОФЛОКСАЦИНА И НИМЕСУЛИДА

Шматенко В.В.

Резюме. Проведенные микробиологические исследования методом диффузии в агар с целью определения антимикробной активности проработанного лекарственного средства (мазь) и установления оптимальной концентрации антибактериального действующего вещества.

Ключевые слова: микроорганизмы, тест-культуры, питательная среда, лекарственное средство, офлоксацин, нимесулід, мазь, антимикробная активность.

RESEARCH ANTIMIKROBIAL ACTIVITY OINMENT ON THE BASIS OF OFLOXACIN AND NIMESULIDE

V.Shmatenko

Summary. Conducted microbiological research agar diffusion method to determine the antimicrobial activity of processed product (ointment) to determine the optimal concentration of antimicrobial active ingredient.

Keywords: microorganisms, the test culture, culture medium, the drug, ofloxacin, nimesulide, ointment, antimicrobial activity.